Universitetet
i Stavanger

DET TEKNISK – NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET

Eksamen i fag BIT 100	:	FYSIKK
Tid for eksamen	:	Onsdag 16. februar 2011. kl. 0900 - 1400 .
Tillatte hjelpemidler	:	Bestemt enkel kalkulator.
Vedlagt	:	BIT100 Fysikk – formelark (s. 7–8). Tabell over treghetsmomenter til noen homogene stive legemer (s. 9).

Oppgavesettet består av 6 oppgaver på 6 sider.

LYKKE TIL!

$\boxed{\text{For tyngdens akselerasjon, } g\text{, nyttes verdien } g = 9.80\,\mathrm{m/s^2}.}$

OPPGAVE 1.

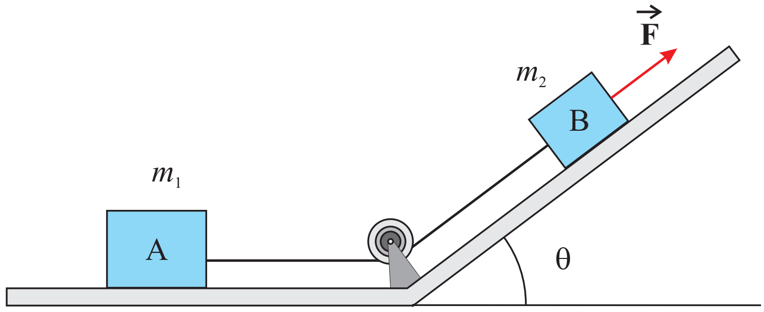

To kasser A og B med massene $m_1 = 3.00\,\text{kg}$ og $m_2 = 1.00\,\text{kg}$ er forbundet ved hjelp av en snor. Kassen A kan bevege seg på et horisontalt underlag, mens kassen B kan bevege seg på et skråplan. I det aktuelle oppsettet, vist i figuren ovenfor, har kraften $\overrightarrow{\mathbf{F}}$ størrelsen $12.0\,\text{N}$. Den anvendes på kassen B. Kraften er parallell skråplanet, som danner en vinkel på $\theta = 36.9°$ med horisontalen. Trinse og snor er masseløse. En kan se bort fra friksjonskrefter i analysen.

(a) Tegn frilegemediagram for de to kassene A og B.

(b) Bestem størrelsen på akselerasjonen til de to kassene.

OPPGAVE 2.

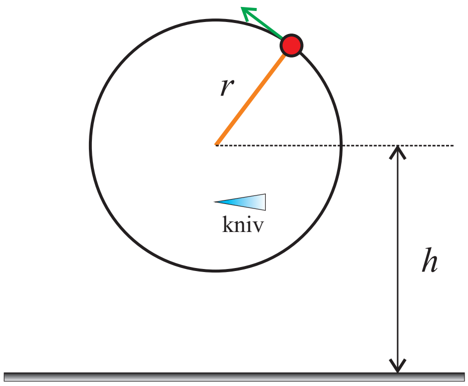

En ball med masse $m = 100\,\mathrm{g}$ er festet til en snor med lengde $r = 60.0\,\mathrm{cm}$. Ballen beveger seg i en vertikal sirkel. Sirkelens sentrum er i en høyde $h = 2.00\,\mathrm{m}$ over det horisontale bakkenivået. Strekkraften i snoren, når ballen er i bunn av sirkelbanen, er $T = 5.00\,\mathrm{N}$. En skarp kniv settes plutselig inn slik at snoren kuttes rett under sirkelsenteret.

(a) Vis at ballens fart, i det øyeblikket snoren kuttes, kan uttrykkes ved

$$v = \sqrt{\left(\frac{T}{m} - g\right) r}$$

og beregn dens aktuelle verdi.

(b) Hvor langt til høyre for sirkelsenteret treffer ballen bakken?

OPPGAVE 3.

En fjær med kraftkonstant $k = 500\,\mathrm{N/m}$ nyttes til å drive en kloss med masse $m = 0.500\,\mathrm{kg}$ opp på et skråplan. Fjæren trykkes sammen $\Delta x = 30.0\,\mathrm{cm}$ relativt likevektsposisjonen og frigjøres. Klossen settes dermed i bevegelse fra en tilstand i ro bortover en horisontal flate og oppover skråplanet. Skråplanet har lengden $s = 4.00\,\mathrm{m}$ og danner en vinkel $\theta = 30.0^\circ$ med horisontalen. Klossen erfarer kinetisk friksjon under hele sin bevegelse. Aktuell kinetisk friksjonskoeffisient er $\mu_k = 0.350$. I det fjæren frigjøres, er klossen i en avstand $d = 1.50\,\mathrm{m}$ fra den nedre enden av skråplanet. Knekkpunktet mellom den horisontale flaten og skråplanet har ingen innflytelse på klossens bevegelse.

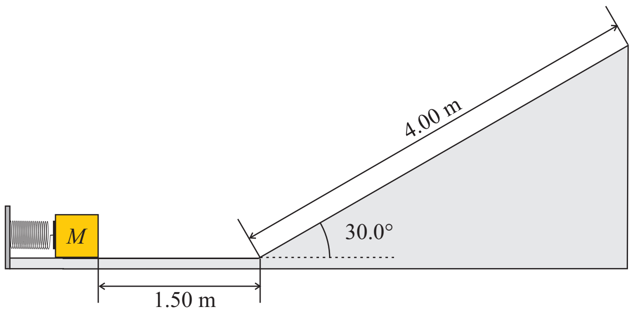

(a) Hvilken fart har klossen i det den når toppen av skråplanet?

En kompakt, homogen, kuleformet steinblokk starter fra ro og ruller nedover en bakkeskråning som har en høyde $h = 50.0\,\mathrm{m}$. Den øvre halvdelen av bakken er ru slik at steinblokken ruller uten å gli på underlaget. Den nedre halvdelen av bakken er dekket med is og det er her ingen friksjon mellom steinblokken og underlaget. Aktuelle verdier for steinblokkens radius, r, og dens masse, m, er *ikke* nødvendige for å kunne besvare oppgaven.

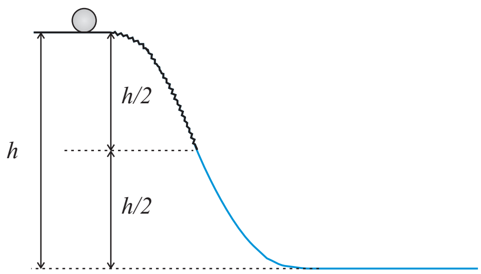

(b) Hvilken translatorisk fart (massesenter-fart) har steinblokken i det den når bunnen av bakkeskråningen?

OPPGAVE 4.

Et objekt er satt sammen av to runde skiver A og B som vist i figuren under. Ytterkanten av skive B er felles med ytterkanten av skive A. Objektet kan rotere om en akse som går gjennom senteret av skive A. Aksen står normalt på skiven. Skive A har en masse $M_{\mathrm{A}} = 2.00\,\mathrm{kg}$ og en radius $r_{\mathrm{A}} = 25.0\,\mathrm{cm}$. Skive B har en masse $M_{\mathrm{B}} = 0.200\,\mathrm{kg}$ og en radius $r_{\mathrm{B}} = 2.50\,\mathrm{cm}$.

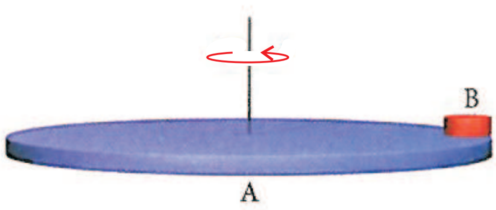

(a) Bestem treghetsmomentet til det sammensatte objektet.

Objektet roterer innledningsvis med en vinkelhastighet $\omega_i = 2\pi\,\mathrm{rad/s}$. Det erfarer et ytre kraftmoment $\vec{\tau}$ på grunn av friksjon. Kraftmomentets størrelse er $\tau = 0.200\,\mathrm{Nm}$.

(b) Hvor lang tid tar det før objektets rotasjonsbevegelse stopper opp?

OPPGAVE 5.

En kule med masse $m = 3.50\,\text{g}$ skytes horisontalt mot to klosser som ligger i ro på et friksjonsløst bord. Kloss 1 har massen $M_1 = 1.20\,\text{kg}$. Kloss 2 har massen $M_2 = 1.80\,\text{kg}$. Kulen passerer gjennom kloss 1 og setter seg fast i kloss 2. Kloss 1 ender opp med å bevege seg med en fart $v_1 = 0.630\,\text{m/s}$, mens kloss 2 beveger seg med en fart $v_2 = 1.40\,\text{m/s}$. Aktuelle bevegelsesretninger er angitt på figuren under. I denne oppgaven kan en neglisjere det massetapet som kloss 1 erfarer ved at kulen gjennomborer den.

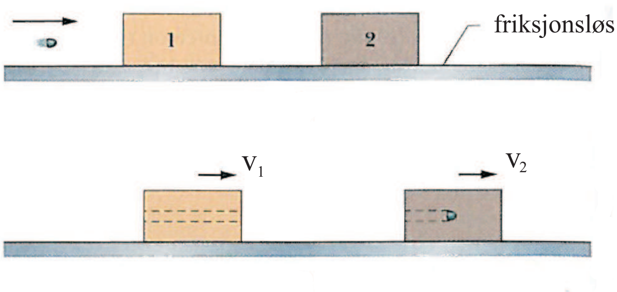

(a) Bestem kulens fart i det den trenger inn i kloss 1.

En tynn metallstang har lengden $l = 2.00\,\text{m}$ og veier $90.0\,\text{N}$. Den henger vertikalt og kan rotere om en friksjonsløs akse, O, som er plassert i stangens ene ende. Stangen treffes av en kule som har massen $m = 3.00\,\text{kg}$. Treffpunktet er $1.50\,\text{m}$ *under* stangens øvre ende (omdreiningsaksen). Kulen beveger seg horisontalt og har farten $10.0\,\text{m/s}$ før kollisjonen. Kulen spretter tilbake i motsatt retning etter kollisjonen, nå med en fart på $6.00\,\text{m/s}$.

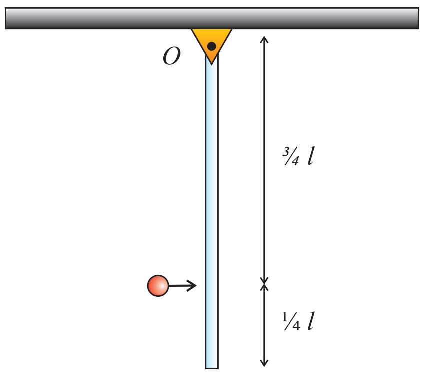

(b) Bestem stangens vinkelhastighet umiddelbart etter at den er truffet av kulen.

OPPGAVE 6.

En partikkel beveger seg i xy-planet med konstant akselerasjon.

Ved tidspunktet $t = 0\,\mathrm{s}$ er partikkelen i posisjonen:

$$\vec{\mathbf{r}} = (4\,\hat{\imath} + 3\,\hat{\jmath})\,\mathrm{m}$$

Ved tidspunktet $t = 2\,\mathrm{s}$ er partikkelen i posisjonen:

$$\vec{\mathbf{r}} = (10\,\hat{\imath} - 2\,\hat{\jmath})\,\mathrm{m}$$

og dens hastighet er:

$$\vec{\mathbf{v}} = (5\,\hat{\imath} - 6\,\hat{\jmath})\,\mathrm{m/s}$$

(a) Bestem partikkelens akselerasjon $\vec{\mathbf{a}}$.

En kloss med masse $m = 4.00\,\mathrm{kg}$ er initielt i ro i posisjonen $x = 0.00\,\mathrm{m}$. Den erfarer så én kraft, F_x, som varierer med posisjonen langs x-aksen, som vist i figuren under.

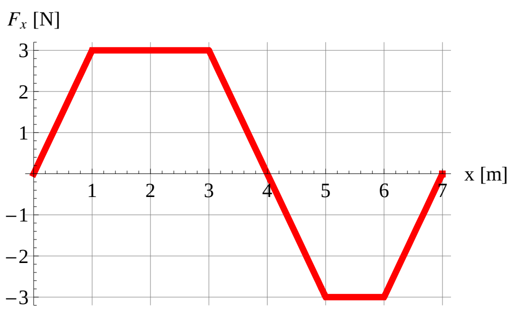

(b) Bestem farten til partikkelen i posisjonen $x = 6.00\,\mathrm{m}$.

BIT100 Fysikk – formelark

Rotasjon om en fast akse	**Éndimensjonal bevegelse**
Vinkelhastighet $\omega = \frac{\mathrm{d}\theta}{\mathrm{d}t}$	Hastighet $v = \frac{\mathrm{d}x}{\mathrm{d}t}$
Vinkelakselerasjon $\alpha = \frac{\mathrm{d}\omega}{\mathrm{d}t}$	Akselerasjon $a = \frac{\mathrm{d}v}{\mathrm{d}t}$
Resultantmoment $I\,\alpha = \sum_i \tau_i$	Resultantkraft $m\,a = \sum_i F_i$
$\alpha = \text{konstant} \begin{cases} \omega_f = \omega_i + \alpha\, t \\ \theta_f = \theta_i + \omega_i\, t + \frac{1}{2}\alpha\, t^2 \\ \omega_f^2 = \omega_i^2 + 2\,\alpha\,(\theta_f - \theta_i) \\ \theta_f = \theta_i + \frac{1}{2}\,(\omega_i + \omega_f)\, t \end{cases}$	$a = \text{konstant} \begin{cases} v_f = v_i + a\, t \\ x_f = x_i + v_i\, t + \frac{1}{2} a\, t^2 \\ v_f^2 = v_i^2 + 2\,a\,(x_f - x_i) \\ x_f = x_i + \frac{1}{2}\,(v_i + v_f)\, t \end{cases}$
Arbeid $W = \int_{\theta_i}^{\theta_f} \tau\,\mathrm{d}\theta$	Arbeid $W = \int_{x_i}^{x_f} F\,\mathrm{d}x$
Kinetisk energi $K = \frac{1}{2}\, I\,\omega^2$	Kinetisk energi $K = \frac{1}{2}\, m\, v^2$
Effekt $\mathcal{P} = \tau\,\omega$	Effekt $\mathcal{P} = F\,v$
Spinn $L = I\,\omega$	Bevegelsesmengde $p = m\,v$
Spinnsatsen $\frac{\mathrm{d}L}{\mathrm{d}t} = \sum_i \tau_i$	Newtons 2. lov $\frac{\mathrm{d}p}{\mathrm{d}t} = \sum_i F_i$

Generelle sammenhenger	
Bevegelse med konstant akselerasjon	$\begin{cases} \vec{\mathbf{v}}_f = \vec{\mathbf{v}}_i + \vec{\mathbf{a}}\, t \\ \vec{\mathbf{r}}_f = \vec{\mathbf{r}}_i + \vec{\mathbf{v}}_i\, t + \frac{1}{2}\,\vec{\mathbf{a}}\, t^2 \end{cases}$
Newtons 2. lov	$m\,\vec{\mathbf{a}} = \sum_i \vec{\mathbf{F}}_i$
Arbeid	$W = \int \vec{\mathbf{F}} \cdot \mathrm{d}\vec{\mathbf{r}}$
Arbeid-kinetisk energi teoremet	$\Delta K = W$
Bevegelsesmengde	$\vec{\mathbf{p}} = m\,\vec{\mathbf{v}}$
Newtons 2. lov	$\frac{\mathrm{d}\vec{\mathbf{p}}}{\mathrm{d}t} = \sum_i \vec{\mathbf{F}}_i$
Impuls	$\vec{\mathbf{I}} = \int \vec{\mathbf{F}}\,\mathrm{d}t$
Impuls-bevegelsesmengde teoremet	$\Delta\vec{\mathbf{p}} = \vec{\mathbf{I}}$
Massesenter	$\vec{\mathbf{r}}_{\text{CM}} = \frac{1}{M}\int \vec{\mathbf{r}}\,\mathrm{d}m$
Treghetsmoment	$I = \int r^2\,\mathrm{d}m$
Steiners sats (parallellakseteoremet)	$I = I_{\text{CM}} + M\,D^2$
Kraftmoment	$\vec{\boldsymbol{\tau}} = \vec{\mathbf{r}} \times \vec{\mathbf{F}}$
Spinn	$\vec{\mathbf{L}} = \vec{\mathbf{r}} \times \vec{\mathbf{p}}$
Spinnsatsen	$\frac{\mathrm{d}\vec{\mathbf{L}}}{\mathrm{d}t} = \sum_i \vec{\boldsymbol{\tau}}_i$
Sirkelbevegelse	$s = r\,\theta,\ v = r\,\omega,\ a_c = r\,\omega^2,\ a_t = r\,\alpha$

Matematiske sammenhenger

Vektorrelasjoner	
Prikkprodukt	$\vec{\mathbf{A}} \cdot \vec{\mathbf{B}} = \lvert\vec{\mathbf{A}}\rvert\,\lvert\vec{\mathbf{B}}\rvert \cos\phi$
Absoluttverdi av kryssprodukt	$\lvert\vec{\mathbf{A}} \times \vec{\mathbf{B}}\rvert = \lvert\vec{\mathbf{A}}\rvert\,\lvert\vec{\mathbf{B}}\rvert \sin\phi$

Trigonometri	
Definisjoner	$\tan\alpha = \frac{\sin\alpha}{\cos\alpha}$
Identiteter	$\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1$
	$\sin 2\alpha = 2\sin\alpha\cos\alpha$
	$\cos 2\alpha = \cos^2\alpha - \sin^2\alpha = 2\cos^2\alpha - 1 = 1 - 2\sin^2\alpha$
	$\sin(\alpha \pm \beta) = \sin\alpha\cos\beta \pm \cos\alpha\sin\beta$
	$\cos(\alpha \pm \beta) = \cos\alpha\cos\beta \mp \sin\alpha\sin\beta$
Deriverte	$\frac{\mathrm{d}\sin\alpha}{\mathrm{d}\alpha} = \cos\alpha$
	$\frac{\mathrm{d}\cos\alpha}{\mathrm{d}\alpha} = -\sin\alpha$

2. grads ligning	
Ligning	$a\,t^2 + b\,t + c = 0$
Løsning	$t = \dfrac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4\,a\,c}}{2\,a}$

Ligningen for en rett linje	
Gitt to punkter på linjen	$y = y_1 + \dfrac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}(x - x_1)$

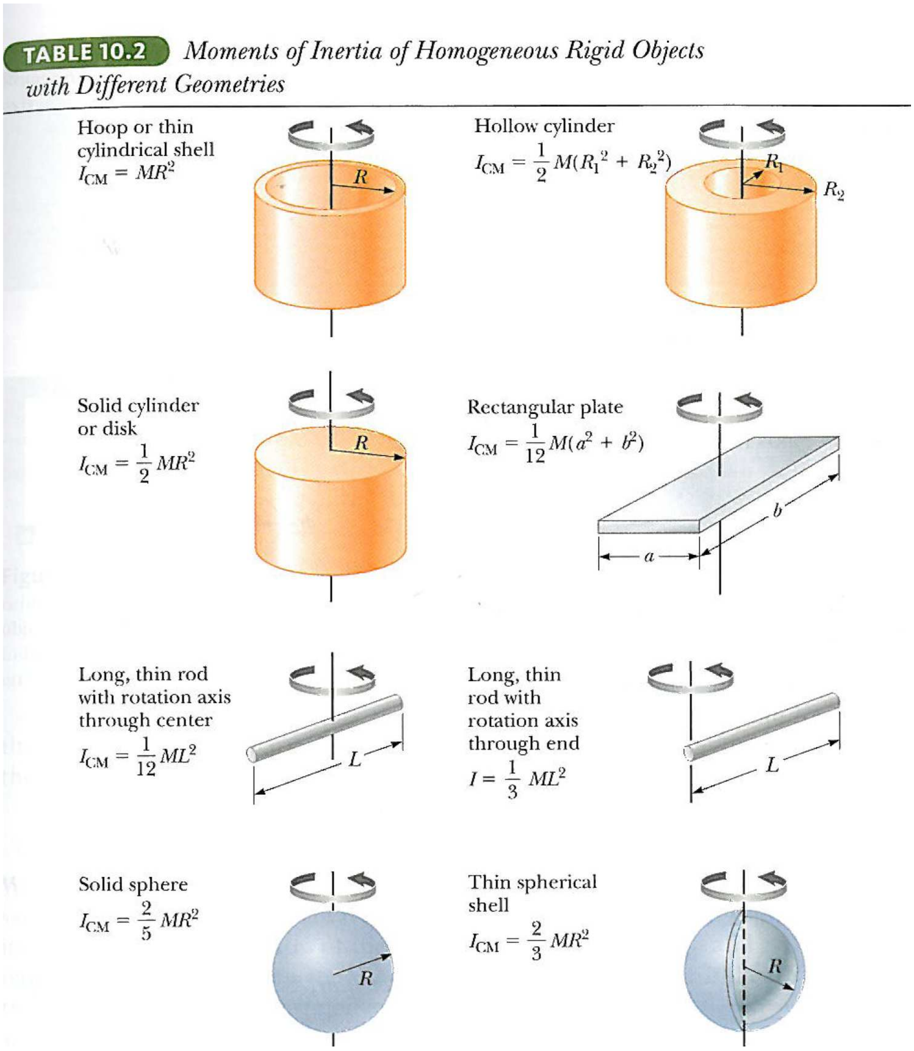

Treghetsmoment til homogene stive legemer.
Tabell fra Jewitt & Serway: *Physics for Scientists and Engineers* Volume 1.